

Περίληψη

Το κείμενο αναφέρεται στο καταναλωτικό πρότυπο των σύγχρονων καπιταλιστικών κοινωνιών. Αρχικά ο συγγραφέας τονίζει ότι, καθώς ο καπιταλισμός αντιμετωπίζει τον καταναλωτή ως παιδί, ευτελίζει υλικά και πνευματικά αγαθά, ώστε να κεντρίσει την επιθυμία του για κατανάλωση. Σε αντίθεση με την παραδοσιακή νοοτροπία που ευνοούσε τη θέληση για πλουτισμό, ο σύγχρονος καπιταλισμός, εξαιτίας του φόβου της οικονομικής ύφεσης, οδήγησε στην παρόξυνση του ατομικιστικού ευδαιμονισμού, προβάλλοντας ως πρότυπο την καταναλωτική απερισκεψία των νέων. Η ταυτιστική μάλιστα της ευτυχίας με τον καταναλωτισμό άλλοιώνει θεμελιώδεις κοινωνικές αξίες, καθώς οι γονείς εμφανίζονται να μη θέτουν φραγμούς στην ακόρεστη επιθυμία των νέων για κατανάλωση. Μια δίκαιη ανάπτυξη, καταλήγει ο συντάκτης, μπορεί να επιτευχθεί αν η επιδίωξη για κέρδος συνδυαστεί με την εξυπηρέτηση πραγματικών ανθρώπινων αναγκών. [119 λέξεις]

B.1. «Το ιδεώδες να υπηρετούμε την κοινωνία αντικαταστάθηκε από τον ηδονισμό, από την εξύμνηση της απόλαυσης, από την ιδέα ότι πρέπει να υπηρετούμε μόνον τον εαυτό μας».

Κοινός τόπος πολλών ιδεολογιών του παρελθόντος ήταν η πεποίθηση ότι ο άνθρωπος οφείλει να υπηρετεί το σύνολο στο οποίο ανήκει. Το ιδεώδες όμως αυτό αντικαταστάθηκε σήμερα από τον ηδονισμό. Πρόκειται για την αντίληψη ότι ο κυριότερος, αν δχι αποκλειστικός, σκοπός της ζωής μας είναι να επιδιώκουμε την απόλαυση, την ικανοποίηση των αναγκών μας, είτε πραγματικών ή και επίπλαστων. Έτσι, αυτί ο άνθρωπος να καταξιώνεται από την προσφορά του στους άλλους, τους αντιμετωπίζει ως αντιπάλους ή ανταγωνιστές. Κι αυτή η ατομικιστική συμπεριφορά υπονομεύει την κοινωνική συνοχή.

B.2. Στην 3^η παράγραφο να εντοπίσετε τα δομικά μέρη και δύο (2) τρόπους ανάπτυξης.

Τα δομικά μέρη της 3^{ης} παραγράφου είναι τα ακόλουθα:

Θεματική Περίοδος: «Αυτός ο μύθος της αιώνιας νεότητας ενθαρρύνεται από τη διαφήμιση και από τη βιομηχανία της ψυχαγωγίας». Ο συγγραφέας διατυπώνει το θέμα της παραγράφου, ότι η καταναλωτική απερισκεψία των εφήβων ενθαρρύνεται από τους μηχανισμούς προβολής του καταναλωτισμού.

Λεπτομέρειες ή Σχόλια: «Η ευδαιμονία συνδέεται... ανάμεσα στον έφηβο και την κατανάλωση». Ο συγγραφέας αναπτύσσει το θέμα τονίζοντας ότι ο σύγχρονος καπιταλισμός ενισχύει την ακόρεστη επιθυμία κατανάλωση και ταυτόχρονα αλλοιώνει το

ρόλο των γονέων, οι οποίοι διευκολύνουν πλέον την πρόσβαση των εφήβων στα καταναλωτικά αγαθά.

Περίοδος-Κατακλείδα: «Ο σύγχρονος καπιταλισμός... στην ενήλικη κοινωνία». Στην περίοδο αυτή ο συγγραφέας ολοκληρώνει το συλλογισμό του καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι ο σύγχρονος καπιταλισμός συνδυάζει τον πολλαπλασιασμό των τεχνητών αναγκών με την αφέλεια των καταναλωτών.

Η 3^η παράγραφος αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων. Αρχικά με τη μέθοδο της αιτιολόγησης: ο συγγραφέας διατυπώνει ένα επιχείρημα (Η ευδαιμονία συνδέεται... στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τον γονικό ρόλο.) με τη χαρακτηριστική φράση «Αυτό σημαίνει ότι». Οι *Προκείμενες προτάσεις* εντοπίζονται στην περίοδο: «Η ευδαιμονία συνδέεται με το να παραμένουμε και στην ενήλικη ζωή μας καταναλωτές-παιδιά, δηλαδή εγωκεντρικά πλάσματα που λένε πάντα «εγώ θέλω». Το συμπέρασμα εντοπίζεται στην περίοδο: «Αυτό σημαίνει ότι ο καπιταλισμός έρχεται σε σύγκρουση με παλαιότερα συστήματα αξιών –όπως οι θρησκείες— στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τον γονικό ρόλο».

Επιπλέον η παράγραφος αναπτύσσεται με τη μέθοδο της αντίθεσης: (Οι θρησκείες προσπαθούσαν... στον έφηβο και την κατανάλωση). Ο συγγραφέας επισημαίνει την αντίθεση μεταξύ του (παιδαγωγικού) ρόλου που διαδραμάτιζαν οι γονείς στις θρησκείες και του ρόλου που επιδιώκει να αναθέσει σ' αυτούς ο σύγχρονος καπιταλισμός όσον αφορά τη σχέση των εφήβων με την κατανάλωση. Χαρακτηριστική είναι η λέξη «αντίθετα».

B.3. Μετατροπή της παθητικής σε ενεργητική σύνταξη και το αντίστροφο:

- Αυτό το μύθο της αιώνιας νεότητας ενθαρρύνουν η διαφήμιση και η βιομηχανία της ψυχαγωγίας.
- Για τον σύγχρονο καπιταλισμό, αντίθετα, τα εμπόδια ανάμεσα στον έφηβο και την κατανάλωση παραμερίζονται από τους γονείς.

B.4. Με τι είδους συλλογισμό αναπτύσσει ο συγγραφέας την 1^η παράγραφο;

Ο συγγραφέας αναπτύσσει την πρώτη παράγραφο του κειμένου ακολουθώντας παραγωγική συλλογιστική πορεία. Στην αρχή της παραγράφου διατυπώνει μια γενική άποψη, ότι μια από τις επιπτώσεις του σύγχρονου καπιταλισμού είναι και η οπισθοδρόμηση των καταναλωτών στην παιδική ανωριμότητα. Στη συνέχεια την υποστηρίζει αναφέροντας ότι ο καπιταλισμός επιδιώκει αφενός την επιστροφή των καταναλωτών στο στάδιο της παιδικής αφέλειας και αφετέρου την επέκταση της καταναλωτικής νοοτροπίας στους εφήβους και τα παιδιά. Ακολουθεί επομένως συλλογιστική πορεία από τα γενικότερα στα επιμέρους.

B.5.α. Να γράψετε από ένα συνώνυμο και από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

Συνώνυμα:

- παρενέργειες αποτελέσματα, επιπτώσεις, συνέπειες
- παρορμητικοί απερίσκεπτοι, ενθουσιώδεις
- αυταπάτη ψευδαίσθηση

Αντώνυμα:

- εκχυδαϊσμό εξενγενισμό
- ενθαρρύνεται αποθαρρύνεται

B.5.β. Από το δεύτερο συνδετικό των παρακάτω λέξεων να γράψετε μία σύνθετη λέξη:

- παραμερίζουν διαμέρισμα, καταμερισμός
- επινόηση κατανόηση, διανόηση
- ψυχαγωγία παραγωγός, οινοπαραγωγός
- ευκαιρία πρόσκαιρος, καιροσκόπος
- ανικανοποίητος χειροποίητος, επιπλοποιός

Γ. Ο καταναλωτισμός ως στάση ζωής απειλεί να αλλοιώσει την ποιότητα ζωής του σύγχρονου ανθρώπου. Σε ένα άρθρο στην εφημερίδα τους σχολείου σας να παρουσιάσετε τις επιπτώσεις του καταναλωτισμού στο συλλογικό μας βίο και στις αξίες που είναι ανάγκη να διαπνέουν τις σύγχρονες κοινωνίες, προκειμένου να διασφαλιστεί μια καλύτερη ποιότητα ζωής για όλους τους πολίτες.

Δέσμιοι... των επιθυμιών μας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στις σύγχρονες της αφθονίας > έχουμε τη δυνατότητα να αγοράζουμε αγαθά > κάλυψη πραγματικών και ουσιαστικών αναγκών. Ωστόσο, ο άνθρωπος μετατρέπει την κατανάλωση σε αυτοσκοπό: δεν καταναλώνει για να ζει, αλλά ζει για να καταναλώνει > αναγορεύει τον υπερκαταναλωτισμό και τον υλικό ευδαιμονισμό σε ύψιστες αξίες. Η Παγκόσμια Ημέρα Κατανάλωσης μας προσφέρει τη δυνατότητα για προβληματισμό. Ανάγκη συνειδητοποίησης, λοιπόν, του κινδύνου (της απειλής) για το συλλογικό βίο, ώστε η κοινωνία να επαναπροσδιορίσει τις αξίες που πρέπει να χαρακτηρίζουν το σύγχρονο τρόπο ζωής.

Α' ζητούμενο: Συνέπειες στο συλλογικό βίο

α1 § Θεματική Περίοδος: Καταλυτική η επίδραση στην ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων.

1. Εμπορευματοποίηση των ανθρωπίνων σχέσεων > επιφανειακές σχέσεις, καχυποψία και υποκρισία < εξαιτίας του χρησιμοθηρικού χαρακτήρα των διαπροσωπικών επαφών.
2. Είναι φυσικό λοιπόν να προβάλλονται κίβδηλα πρότυπα ζωής > η οικονομική δύναμη προσδίδει κοινωνικό κύρος (αποδοχή) > αδιαφορία και έλλειψη ευαισθησίας για τον συνάνθρωπο > αντιμετώπισή του ως «ανταγωνιστή» στο κυνήγι υλικών αγαθών > απουσία συλλογικού πνεύματος > αποξένωση, ατόμικισμός μοναξιά.
3. Άλλα και η επιθυμία για γρήγορο και εύκολο πλουτισμό > έξαρση παθογενών κοινωνικών φαινομένων > καταπάτηση δικαιωμάτων του συνάνθρωπου και εκμετάλλευσή του > χάσμα πλουσίων-φτωχών > ανισότητα, κοινωνικός ρατσισμός (κοινωνικές διακρίσεις) > περιθωριοποίηση.
4. Η επιδίωξη υλικού ευδαιμονισμού > υπερεργασία και περιορισμός του ελεύθερου χρόνου > χάνεται η χαρά της ζωής.

α2 § Θεματική Περίοδος: Επηρεάζει αρνητικά τον τρόπο ζωής των ανθρώπων.

1. Προσανατολισμός της οικονομίας στην κατανάλωση > έλλειψη κεφαλαίων για την κοινωνική πρόνοια, την παιδεία και τον πολιτισμό.
2. Η κατανάλωση αυξάνει τις εισαγωγές προϊόντων > διόγκωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου > οικονομική εξάρτηση από «ισχυρές» οικονομικά χώρες > επιβράδυνση της ανάπτυξης.
3. Περιβαλλοντική υποβάθμιση, οικολογική καταστροφή > αύξηση ρύπανσης της ατμόσφαιρας, αλόγιστη εκμετάλλευση πλουτοπαραγωγικών πηγών, εξάντληση πρώτων υλών > στο «βωμό» του κέρδους υποθηκεύεται το μέλλον των επόμενων γενεών.
4. Ο πολίτης μεταλλάσσεται σε καταναλωτή > αδιαφορία για τη δημόσια ζωή (ιδιώτευση) > αποχή από τα πολιτικά δρώμενα > πολιτική αλλοτρίωση > απειλή για την δημοκρατία.

Είναι, λοιπόν, εμφανείς οι επιπτώσεις του υπερκαταναλωτικού προτύπου ζωής στη σύγχρονη κοινωνία > ανάγκη επαναπροσδιορισμού των προτεραιοτήτων για να είναι εφικτή η κοινωνική πρόοδος.

Β' ζητούμενο: Αξίες για καλύτερη ποιότητα ζωής όλων των πολιτών.

β1 § Θεματική Περίοδος: Πνευματικές αξίες

1. Κριτική σκέψη, διεισδυτική ικανότητα > ευθυκρισία > διαφοροποίηση ουσιώδους-επουσιώδους και λήγη ορθών αποφάσεων (εποχή υπερπληροφόρησης και καταναλωτικού προτύπου ζωής) > διαμόρφωση προσωπικής άποψης
2. Αμφιβολία και προβληματισμός > ερευνητικό πνεύμα > διαρκής αναζήτηση > απομυθοποίηση του πλασματικού κόσμου της διαφήμισης > ιεράρχηση των αναγκών μας > εσωτερική ελευθερία.
3. Πνευματική ελευθερία (\neq πνευματική ομηρία που γεννά η ικανοποίηση πλασματικών αναγκών) > απουσία δογματικών αγκυλώσεων και στερεότυπων αντιλήψεων.
4. Δια βίου παιδεία > η ευρυμάθεια ως στόχος > δημιουργική μάθηση > πνευματική καλλιέργεια και ωριμότητα > αντίσταση στην μαζοποίηση και στα καταναλωτικά πρότυπα της εποχής μας > σκεπτόμενοι άνθρωποι.

β1 § Θεματική Περίοδος: Ηθικές και πολιτικές αξίες

1. Ανιδιοτέλεια ως απάντηση στο ωφελιμιστικό πνεύμα της εποχής μας > υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις > συνεργασία και κοινωνική πρόοδος.
2. Ανεκτικότητα > σεβασμός της προσωπικότητας, των ιδεών και του τρόπου ζωής των άλλων > κοινωνική συνοχή.
3. Υπευθυνότητα και πολιτική συνείδηση > επίγνωση του κοινωνικού ρόλου > ενεργός πολίτης > εθελοντισμός, σε μια εποχή που το χρήμα αποτελεί υπέρτατη αξία > ανιδιοτελής προσφορά στο συνάνθρωπο > ανθρωπιστική συνείδηση.

4. Πολύπλευρη ενημέρωση > που εδράζεται στην κριτική στάση απέναντι στις ειδήσεις και στα προβαλλόμενα πρότυπα > διαμόρφωση ολοκληρωμένης αντίληψης για τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα.
5. Σεβασμός των δημοκρατικών αξιών (ισότητα, διάλογος) > διαμόρφωση δημοκρατικού ήθους > εδραίωση του δημοκρατικού πολιτεύματος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο καταναλωτισμός ως στάση ζωής προβάλλει μία επίπλαστη ευημερία, η οποία απευθύνεται σε λίγους, με αποτέλεσμα να προκαλεί ανισότητα, φτώχεια, αλλοτρίωση, αποξένωση, Γι' αυτό το λόγο, η αναθεώρηση των αξιών στις σύγχρονες κοινωνίες μπορεί να αποτελέσει εγγύηση μιας καθολικής ευημερίας, που δε θα θεμελιώνεται σε ποσοτικά μεγέθη και κριτήρια, αλλά θα εμπνέεται από τα ανθρωπιστικά ιδεώδη, που προσδίδουν ποιότητα στη ζωή μας.